

65 jaar
1952-2017

Verslag Onderwijsconferentie

'Het Europese verkiezingsjaar 2017'

Analyses en actuele ontwikkelingen met betrekking tot het migratievraagstuk

Dinsdag 7 maart 2017,
Academiegebouw, Utrecht

Op dinsdag 7 maart 2017 vond de jaarlijkse conferentie van de Atlantische Onderwijscommissie (AOC) plaats. Dit jaar was het thema van de conferentie 'Het Europese verkiezingsjaar 2017, analyses en actuele ontwikkelingen met betrekking tot het migratievraagstuk'. De conferentie werd bijgewoond door ca. 170 docenten en deelnemers en begeleiders van het Profielwerkstukkenproject van de AOC.

Dagvoorzitter **Hans Luyendijk**, rector van Dalton Den Haag en voorzitter van de AOC, heette alle deelnemers welkom. Daarna startte de eerste sessie van de dag, met als thema '**Het migratievraagstuk in Europees perspectief**'. De eerste lezing van de dag werd gegeven door drs. **Monika Sie Dhian Ho**, directeur van het Nederlands Instituut voor Internationale Betrekkingen 'Clingendael'. Sie besprak '**De oorzaken en gevolgen van de migratiecrisis in 2015**'. Ze stelde dat er vijf verschillende 'schakels' of kernvraagstukken zijn die het probleem maken tot wat het is. Wat er binnen zo'n schakel wordt gedaan of gebeurt heeft direct invloed op de andere schakels binnen het geheel.

De eerste schakel die Sie benoemde is die van het eigen land. Hier liggen volgens haar de 'root causes' van de problematiek. Ze identificeert hierbinnen drie niveaus die van invloed zijn: het lokale niveau, het regionale niveau en het geopolitieke niveau. Deze niveaus hebben alle weer invloed op de situatie in het land en de redenen waarom men vertrekt. De tweede schakel die Sie noemde is de opvang in de regio. Hier ziet zij een grote opdracht voor de Europese Unie (EU) om landen als Jordanië en Libanon meer ondersteuning te bieden op een manier die de bestaande conflicten in het Midden-Oosten niet verhevigen. De derde schakel vormen de fysieke grenzen van de EU. Volgens Sie moet de controle over deze grenzen herwonnen worden. Ze stelde dat grenzen moeten worden ingericht als een huis in plaats van een fort. In de muren van dit huis zitten verschillende deuren. Deze deuren kunnen worden opengezet voor migranten met een perspectief op de arbeidsmarkt. De vierde schakel is het asielbeleid van de EU. De EU moet actief vluchtelingen en migranten over de EU herverdelen zoals is afgesproken en een manier vinden om de lidstaten te verplichten hun afspraken met betrekking tot het opnemen van vluchtelingen na te komen. De vijfde schakel zijn de landen van bestemming. Sie pleitte voor opvang en integratie zonder afschrikbeleid. Hiernaast pleitte zij er ook voor dat de EU lidstaten met een zwakke economie niet opzadelt met de opvang van vluchtelingen.

Sie concludeerde dat de omgang van Nederland met het buitenland fundamenteel moet veranderen. Ook het huidige integratiebeleid moet verbeterd worden. Om dit te realiseren stelde zij de oprichting van een nationale veiligheidsraad voor, waarin kan worden nagedacht over een humaan asielbeleid en begrip en steun voor de landen die een poging doen tot regionale opvang.

De tweede spreker in de sessie over '**Het migratievraagstuk in Europees perspectief**' was drs. **Rene Cuperus**, senior wetenschappelijk medewerker bij de Wiardi Beckman Stichting en columnist bij *De Volkskrant*. De titel van Cuperus' lezing luidde '**Oorzaak en zondebok van de opstand van het Europees populisme**'. Hij gaf een vooruitblik op de komende verkiezingen in Frankrijk en Duitsland, maar vooral op die van Nederland. Volgens Cuperus wordt het Europees populisme vooral gezien, en zo zetten deze bewegingen zichzelf ook neer, als een nationalistische/populistische opstand tegen het establishment. Hierbij heerst het idee dat we in een overgangperiode leven, en we zien hier een link met het rechts-populisme van Trump in de Verenigde Staten. Meer dan ooit zijn er raakvlakken tussen de Europese Unie en de Verenigde Staten, volgens de rechtspopulisten.

Cuperus ziet het rechts-populisme eerder als een opstand tegen de globalisering. De sociaaleconomische globalisering en de positie van het politieke midden hierin is volgens hem de kern waartegen de rechts-populist in opstand komt. Cuperus ontwaart vier kenmerken van dit populisme:

1. De focus op het pure, homogene volk.
2. De 'corrupte elite'.
3. De sterke leider die de volkswil vertolkt.

4. Het claimen van een acute crisissituatie en het poneren van het populisme als oplossing.

Op de kaart van Europa onderscheidt Cuperus drie soorten populisme. Het links-populisme van Zuid- Europa, het autoritair populisme in Centraal-Europa en het rechts-populisme in Noord- en West-Europa.

Vervolgens sprak Cuperus over de oorzaken van de opkomst van het rechts-populisme. Deze ziet hij in het falen van het integratiebeleid:

1. Multiculturalisme als een utopie.
2. De zonde van de politieke correctheid.
3. De schaduwzijde van de radicale islam.
4. Nationale versus internationale solidariteit.

De tweede sessie in het ochtendprogramma stond in het teken van **'Het migratievraagstuk in Duits perspectief'**. De eerste spreker binnen dit thema was prof dr. **Ton Nijhuis**, hoogleraar Duitslandkunde aan de Universiteit van Amsterdam en wetenschappelijk directeur van het Duitsland Instituut Amsterdam. De titel van zijn lezing luidde: **'Duitse verkiezingen in 2017 en de staat Europa'**. Nijhuis ging terug in de geschiedenis en belichtte de positie van Duitsland in Europa en de verschillende rollen die Duitsland heeft gehad. Nijhuis besteedde met name aandacht aan het concept van Duitsland als kartrekker van Europa. Tegen wil en dank nam Duitsland deze rol op zich wat tot grote frustratie onder de bevolking leidde. Dit heeft een grote rol gespeeld in het herontwaken van het populisme in Duitsland.

De laatste spreker van de ochtend was prof. dr. **Henri Beunders**, hoogleraar Ontwikkelingen in de Publieke Opinie aan de Erasmus Universiteit Rotterdam. De titel van zijn presentatie was **'Angela Merkel: een moderne Sisyfus'**. Volgens Beunders wordt de invloed van een persoon op de geschiedenis vaak onderbelicht, daarom ging hij dieper in op de persoonlijkheid van Angela Merkel om de ware gedachte achter 'Wir schaffen das' te belichten.

Beunders besprak vier invalshoeken voor Merkel als persoon:

1. Ze is afkomstig uit de DDR: het feit dat men in de BRD niks merkte van de implosie van de DDR heeft Merkel altijd dwars gezeten en haar gevormd tot de persoon die ze nu is.

2. De koele natuurwetenschapper: Merkel ziet de migratiecrisis als elk ander probleem dat grondig bestudeerd moet worden om vervolgens opgelost te worden. Dit zorgt voor een zekere mate van traagheid.
3. Haar christelijk geloof is volgens Beunders bepalend voor haar handelen in het vluchtelingenvraagstuk. Haar christelijke geloofsovertuiging ziet men terug in de houding: 'Hebt uw naaste lief zoals uzelf'.
4. Haar Pruisische plichtsgevoel: Beunders ziet Merkel als een moderne Sisyfus. 'Ik besef mijn eigen lot en daardoor ben ik krachtiger dan al die anderen.'

Ten slotte wees Beunders op de gevolgen van Merkels 'Wir schaffen das'-uitspraak. Er is sprake van grote frustratie in Duitsland als reactie op Merkels beleid. Dit heeft onder andere geleid tot de heropleving van het nationalisme in Duitsland. Ook worden de waarden van de EU bedreigd door de Brexit en de Amerikaanse president Trump. Ten slotte heeft de Duitse economie nog geen voordeel van de immigranten gehad, hoewel het goed gaat met de Duitse economie.

Na de plenaire sessies was het tijd voor de prijsuitreiking van het Profielwerkstukkenproject van de AOC. Eindexamenleerlingen van de HAVO en het VWO namen deel aan dit project en schreven een profielwerkstuk over een thema gerelateerd aan internationale vrede en veiligheid. Het doel was met de steun van de Atlantische Commissie een excellent werkstuk te schrijven. Aya Bergkamp, Sabine Brander en Laura Gerritse van het Amstelveen College werden uitgeroepen tot winnaars van het project. Zij wisten indruk te maken op de jury met hun werkstuk 'De Koerdische Droom' over de haalbaarheid van een (democratische) Koerdische Staat voor de Koerdische volkeren die nu verspreid leven over Irak, Iran, Syrië en Turkije. De winnaars wonnen een persoonlijk ontvangst door Michiel van Nispen (Kamerlid voor de SP) in de Tweede Kamer, inclusief rondleiding en lunch.

Tijdens het middagprogramma was er de mogelijkheid voor de deelnemers om verschillende workshops en lezingen bij te wonen:

In de workshop over het simulatiespel 'De Europese Unie en de Syrische vluchtelingencrisis' die werd verzorgd door **Wilma Peters** en **Martin Bakker**, beiden docent Aardrijkskunde en bestuurslid van de AOC, werden de deelnemers uitgedaagd om deel te nemen aan een simulatie waarin Europese lidstaten de vluchtelingencrisis door middel van een verdeelsleutel moeten oplossen. De simulatie werd gespeeld aan de hand van nieuw lesmateriaal dat de Atlantische Commissie heeft ontwikkeld voor leerlingen uit de bovenbouw van de HAVO/VWO. De leraren gaven ook feedback op het materiaal.

Bij de lezing over 'De Syrische burgeroorlog tot in Europa' vertelde **Pieter Stockmans**, onderzoeksjournalist voor *MO* Magazine* en co-auteur van *De Jihadkaravaan* een verhaal over Syrische vluchtelingen dat hij op indrukwekkende wijze illustreerde aan de hand van persoonlijke ervaringen die hij opdeed toen hij meereisde met Syrische vluchtelingen in het Midden-Oosten.

Drs. **Marja Verburg**, historicus en redacteur Duitslandweb bij het Duitsland Instituut Amsterdam, verzorgde een interactieve lezing over 'Het vluchtelingenvraagstuk en de opkomst van rechts-radicalen stromingen in Duitsland.' Verburg gaf een overzicht van extreemrechtse en rechts-populistische groeperingen in Duitsland. Hierbij lag de nadruk op de verandering in het maatschappelijk beeld met betrekking tot rechtse groeperingen in Duitsland. Duitsers zijn steeds minder bang om geassocieerd te worden met extreemrechts gedachtengoed.

'Vluchtelingkinderen in de klas' was het thema van de workshop van **Hélène van Oudheusden**, schoolcoach in Nederland en Griekenland; auteur *Verbindende waarden, Multiculturele begeleiding in het basisonderwijs*. Van Oudheusden vertelde over de omgang met vluchtelingkinderen in de klas, en gaf docenten tips om traumasensitief les te geven.

De lezing 'De Afrikaanse dimensie van het migratievraagstuk: de pushfactoren voor de migratie van jonge Afrikanen naar Europa' werd gegeven door **Marjie Balt** MA, directeur en Afrika-analist van SpringFactor en voormalig diplomate. Zij gaf een analyse van de migratie vanuit de Sub-Sahararegio van Afrika, waarbij ze de migratiepatronen in beeld bracht, alsmede de oorzaken van de migratie. Zij gaf een analyse van de economische uitzichtloosheid van vele Afrikaanse economieën en benoemde het belang van de status die wordt gehecht aan een overheidsfunctie of als loonwerker. Het ondernemerschap staat niet hoog aangeschreven. Daardoor wordt met bijvoorbeeld ontwikkelingsgeld 'gezaaid op een dode bodem'. Om dit te veranderen zal er een mentaliteitsverandering of cultuuromslag nodig zijn, volgens Balt.

Ook werd er aandacht gegeven aan klimaatvluchtelingen. Dr. **Ingrid Boas**, als universitair docent verbonden aan de Environmental Policy Group van de Universiteit van Wageningen, gaf een lezing met de titel: 'Klimaatvluchtelingen - vluchtelingen van de toekomst?'. Centraal

in haar lezing stond de vraag of er wel zoiets bestaat als een klimaatvluchteling. Boas pleitte voor meer nuance: er zijn vaak meerdere factoren die meespelen en een reden kunnen zijn om te vluchten. Er is sprake van multicausaliteit.

Anke Jansen, trainer bij VluchtelingenWerk Midden Nederland, besteedde in haar sessie aandacht aan de lespakketten die Vluchtelingenwerk aanbiedt voor leerlingen in het voortgezet onderwijs en het MBO en de mogelijke aanknopingspunten voor meningsvorming en discussie waar deze lespakketten in voorzien.

Aan het einde van de dag was er nog ruimte in het programma voor de deelnemers om samen de dag te bespreken onder het genot van een borrel.

Fieke Ettes en Marnix Schut